

همیشه برای جامعه

کتاب‌های تحمیلی

پشت پرده بازار پر سود کتاب‌های کمک آموزشی که معلمان خرید آن را برای دانش آموزان اجبار می‌کنند

گزارش
روژنامه‌نگار
علی‌الله سلیمی

سال تحصیلی که شروع می‌شود، معلمان لیست بلندبالایی از کتاب‌های کمک آموزشی در اختیار دانش آموزان می‌گذارند که باید آن را تهیه کنند. در مقطع ابتدایی و متوسطه اول، تقریباً مابازای هر کتاب درسی، یک کتاب کمک آموزشی و در مقطع متوسطه دوم در برخی دروس به ۲ تا ۳ کتاب کمک آموزشی می‌رسد. در این میان پای «اجبار» و «تحمیل» هم وسط است و اختیاری برای اینکه آن کتاب خریده نشود، وجود ندارد. داستان وقتی عجیب تر می‌شود که اکثر معلمان فقط کتاب‌های کمک آموزشی از یک انتشارات خاص را معرفی می‌کنند و بر تهیه آن اصرار دارند.

چرا کمک آموزشی‌ها رونق گرفت؟

تا قبل از دهه ۱۳۸۰، خرید کتاب‌های کمک آموزشی و استفاده از آن امری غیرعادی و حتی منفی تلقی می‌شد در این حد که اگر معلم می‌فهمید کسی کتاب حل المسائل گام به گام دارد، او را تنبیه می‌کرد. پس از آن خرید کتاب‌های کمک آموزشی اختیاری بود و اغلب داوطلبان کنکور برای تست زنی آن را تهیه می‌کردند اما کم‌کم، انتشاراتی‌های حوزه کمک آموزشی با تبلیغات فراوان تلویزیونی و محیطی توانستند در سال‌های تحصیلی پایین تر رخنه کنند و این ضرورت را در ذهن خانواده‌ها و دانش آموزان ایجاد کنند که بدون کتاب کمک آموزشی درس خواندن، ممکن نیست. در این میان معلمان نیز از این اتفاق استقبال کردند و خودشان وارد زمین بازی انتشاراتی‌ها شدند، در این حد که بسیاری از کارشناسان تعلیم و تربیت در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی می‌گویند که بین برخی انتشارات و معلمان در حوزه کتاب‌های کمک آموزشی روابط پنهان مالی وجود دارد.

شرکت برخی معلمان با انتشاراتی‌ها

اشرف‌السادات شکر باغانی، عضو هیات علمی (دانشیار) پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش: «اکثر انتشاراتی‌های فعال در بخش تولید و انتشار کتاب‌های کمک درسی، با شناسایی معلمان پایه‌های مختلف درسی در شهرها و مدارس مختلف، برای آنها پیام می‌فرستند، آدرس می‌گیرند و نسخه‌ای از کتاب کمک درسی مرتبط با پایه درسی معلم مورد نظر را به‌طور رایگان برای او می‌فرستند. در مرحله بعد، راجع به آن کتاب صحبت و هماهنگی می‌کنند تا دانش آموزان کلاس، کتاب را تهیه کنند و معلم هم در موفقیّت مادی کتاب سهیم باشند. به این طریق، کتاب‌های کمک درسی نامرغوب وارد مدارس می‌شود. در حالی که باید این کتاب‌ها در مراکز تخصصی ارزیابی و استاندارد سازی شود.»

واکنش آموزش و پرورش به این اتفاق

دفتر ساماندهی منابع مکتوب دفتر انتشارات و فناوری آموزشی سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وزارت آموزش و پرورش، وبگاه «سامان کتاب» را به‌عنوان محلی برای معرفی کتاب‌های مناسب آموزشی و تربیتی راه‌اندازی کرده است.

شکر باغانی می‌گوید: «در این وبگاه، کتاب‌های مختلف کمک‌درسی توسط متخصصان این حوزه ارزیابی می‌شود و آثار مورد تأیید روی سایت قرار داده می‌شود تا دانش آموزان و خانواده‌ها با خیال راحت از این منابع کمک‌درسی استفاده کنند. در هر دوره بین ۱۰ تا ۲۰ عنوان کتاب مورد تأیید در این بخش معرفی می‌شود. روی این کتاب‌ها مهر تأیید دفتر ساماندهی منابع مکتوب خورده و قابل تشخیص است.»

پایه‌های اول تا ششم بی‌نیاز از کمک‌درسی‌ها

در وهله اول، همه پایه‌های آموزشی به‌ترین اضافی نیاز دارند و کار معلم، آماده کردن زمینه این کار است. برخی از معلمان وقت می‌گذارند و خودشان برای این کار اقدام می‌کنند اما برخی معلم‌ها هم هستند که کارهای آماده در این زمینه را که در قالب کتاب‌های کمک درسی تهیه شده به دانش آموزان توصیه می‌کنند. شکر باغانی این موضوع را بیان و تأکید می‌کند: «برای پایه‌های اول تا ششم نیازی به کتاب‌های کمک درسی نیست اما در مقاطع بالاتر به‌خاطر حجم و تنوع مطالب نیاز به منابع کمکی است تا دانش آموزان با بهره‌گیری از مطالب این منابع به‌بهبود آموزش خود کمک کنند. به‌گفته‌ی وی، برخی سایت‌های اینترنتی وابسته به مراکز علمی و فرهنگی هم به کمک دانش آموزان آمده‌اند و تکالیف درسی رایگان در اختیار آنها قرار می‌دهند؛ از جمله سایتی وابسته به دانشگاه صنعتی شریف که کلاس‌ها و تکالیف رایگان دارد.»

شروع دانشگاه

مراسم آغاز سال تحصیلی دانشگاه‌ها، مراکز پژوهشی و فناوری کشور در حالی دیروز با حضور رئیس‌جمهور در دانشگاه تهران برگزار شد که این جلسه با سخنرانی چهره‌های علمی و البته حاشیه‌هایی همچون اعتراض برخی دانشجویان برای بیان نظرات خود همراه شد. رئیس‌جمهور در واکنش به این اعتراض‌ها اجازه داد بسیج دانشجویی دانشگاه به نمایندگی از دانشجویان پشت تریبون برود. صفری، مسئول بسیج دانشجویی دانشگاه تهران از رئیس‌جمهور درخواست کرد با حضور او در مراسم ۱۶ آذر همه تشکلهای امکان‌گفت‌وگوبا او داشته باشند.

مهدی حسینی، معاون وزیر آموزش و پرورش

اگر به جوانان و استادان خود توجه کنیم، جوانان ما برای ماندن تشویق می‌شوند. باید هوای آنها بی‌راستی که در مملکت مانده و برای کشور زحمت می‌کشند را داشته باشیم. پیگیری خواهیم کرد هوای استادان و نخبگان را داشته باشیم. اگر این اقدام را انجام دهیم، همه می‌فهمند که به علم و فرهنگ احترام می‌گذاریم و آنها بی‌کی می‌خواهند بروند، نیز خواهند ماند.

حسین سیمایی، وزیر علوم

بودجه آموزش عالی کشور کمتر از ۳۳ درصد بودجه کل کشور و حتی پایین تر از بودجه یک دانشگاه برتر دنیا است. در مقایسه با قیمت ارز، آموزش عالی کشور امروز کمتر از ۵۰ درصد بودجه سال ۹۰ را در اختیار دارد. دانشگاه‌ها به مسئولیت‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی خود واقفند؛ بنابراین لازم است حمایت‌های مالی از این مراکز صورت بگیرد.

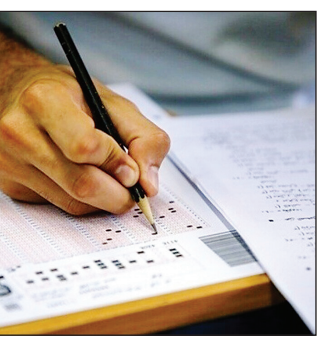

علی‌اکبر قنادری، رئیس‌جمهور

از رئیس‌جمهور در خواست می‌کنم در مصوبه ناعادلانه و غیرفنی کنکور شورای عالی انقلاب فرهنگی بازنگری کنند. حذف این مصوبه بهترین هدیه برای ما نخبگان و هم‌عصران است. ضمن اینکه خانواده‌ها و مردم از این مصوبه ناعادلانه نگرانند و نباید به خشم و نگرانی مردم بی‌تفاوت باشیم.

کوتاه‌تر از گزارش

کنکوری‌های خوش شانس

بالاخره پرونده کنکور امسال هم بسته شد و پشت کنکوری‌ها با انتخاب رشته براساس رتبه‌شان، قرار است تا یکشنبه، ۲۲ مهر برای ثبت نام در دانشگاه اقدام کنند. در کنار تمام تغییر و تحولاتی که از نظر زمانی برای اعلام نتایج کنکور ۱۴۰۳ پیش آمد، افزایش ظرفیت‌های ویژه هم یکی از تغییرات مهم کنکور امسال است که باعث شد نیمی از داوطلبان قبول شوند.

تعداد پذیرفته‌شدگان

رشته‌های با آزمون	۵۰۰,۷۹۰
دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی	داوطلب
نفر	۱۹۰,۶۲۰
نفر	۳۱۰,۱۷۰

روند ثبت نام

مشاهده اسامی براساس سوابق تحصیلی در درگاه اطلاع‌رسانی سازمان ملی سنجش و ارزشیابی نظام آموزش کشور

مراجعه به درگاه اطلاع‌رسانی دانشگاه یا مؤسسه عالی محل قبولی برای اطلاع از نحوه، تاریخ و مدارک لازم برای ثبت نام از ۲۲ مهر ماه

چرا ظرفیت‌ها بیشتر شد؟

براساس مصوبه ۲۰ شهریور ماه شورای عالی انقلاب فرهنگی ظرفیت ویژه‌ای برای برخی پذیرفته‌شدگان کنکور ایجاد شد و این افزایش علاوه بر ظرفیت اعلامی در دفترچه آزمون سراسری سال ۱۴۰۳ انجام شده است. ظرفیت ویژه شامل این دسته از افراد می‌شود:

- همه پذیرفته‌شدگان تمامی دوره‌های رشته‌های پزشکی، دندانپزشکی و داروسازی در آزمون سراسری سال ۱۴۰۲
- تمامی پذیرفته‌شدگان آزمون سراسری سال ۱۴۰۲ که در گروه‌های آزمایشی علوم ریاضی و فنی، علوم تجربی شرکت کردند
- پذیرفته‌شدگان علوم انسانی آزمون سراسری سال ۱۴۰۳
- بهدست آوردندگان رتبه کشوری کمتر از ۱۰ هزار

۲۰ نکته مهم از ظرفیت ویژه

۱ پذیرفته‌شدگان آزمون سراسری سال ۱۴۰۲ که مشمول این مصوبه هستند، ظرفیت اختصاصی یافته برای داوطلبان سال ۱۴۰۳ را اشغال نمی‌کنند.

۲ این افراد چنانچه نمره علمی لازم را رعایت تمامی شرایط و ضوابط آزمون سراسری سال ۱۴۰۳ را داشته باشند و در یک کدرشته محل قبول شوند به‌صورت مزاحف ظرفیت اعلامی آن کدرشته محل پذیرفته‌شده‌اند.

زمان صدور کارنامه علمی

برای همه متقاضیانی که فرم انتخاب رشته خود را تکمیل کرده‌اند، کارنامه علمی حاوی رتبه داوطلب در هر یک از کدرشته‌های انتخابی در بین متقاضیان کدرشته‌محل مزبور در سهمیه مربوط و همچنین رتبه آخرین نفر پذیرفته‌شده در کدرشته‌محل‌های انتخابی تا اولویت رشته محل قبولی، حداکثر تا ۲۹ مهرماه تهیه و منتشر خواهد شد.

چند نکته درباره پذیرفته‌شدگان دانشگاه آزاد

اعلام نتایج: پذیرفته‌شدگان رشته‌های تحصیلی دانشگاه آزاد اسلامی به‌جز رشته‌های تحصیلی پزشکی، دندانپزشکی، داروسازی و دامپزشکی از طریق درگاه اطلاع‌رسانی مرکز سنجش و پذیرش دانشگاه آزاد اسلامی می‌توانند نتایج را مشاهده کنند.

ممنوعیت ثبت نام: پذیرفته‌شدگان هم‌زمان در یکی از دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و دانشگاه آزاد مجاز به ثبت نام در هر دو محل قبولی نیستند.

برخورد قانونی: اگر فردی در هر دو دانشگاه ثبت نام کند، مطابق ضوابط با او رفتار خواهد شد.

مدارک مورد نیاز برای ثبت نام

۱ قطعه عکس تمام رخ ۴×۳ تهیه شده در سال جاری

۲ ارائه اصل شناسنامه

۳ ارائه اصل کارت ملی

۴ مدرک نظام وظیفه برای مردان

۵ همراه داشتن گواهی فراغت از تحصیل به تاریخ ۳۱ شهریور ۱۴۰۳ برای پذیرفته‌شدگان نیم‌سال اول و گواهی فراغت از تحصیل به تاریخ ۳۰ آبان ۱۴۰۳ برای پذیرفته‌شدگان نیم‌سال دوم

۶ ارائه مدارک «تأییدیه تحصیلی» و «سوابق تحصیلی» به‌صورت الکترونیکی در سامانه «تأییدیه تحصیلی»

۷ ارائه اصل یا گواهی مدرک فارغ‌التحصیلی دارندگان مدرک حسوزوی از سوی مدیریت حوزه‌های علمیه خراسان و قم

معرفی کدام کتاب‌های کمک درسی قانونی است؟

احمد محمودزاده، معاون وزیر آموزش و پرورش: در استفاده از کتاب‌های کمک آموزشی ممنوعیتی وجود ندارد اما اگر خارج از چارچوب مصوبه ۸۲۸ شورای عالی آموزش و پرورش باشد، ممنوع است. ضمن اینکه باید از سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی مجوز لازم گرفته شود. همچنین در شورای نظارت تأکید شده است اگر اسامی کتاب‌های کمک آموزشی در سایت سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی وجود دارد، مشکلی برای استفاده ندارد و اگر کتاب جدیدی تولید شده است باید از سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی مجوز گرفته شود و بعد در اختیار دانش آموزان قرار گیرد.

محدوده تاریخی	تألیف	شمارگان کل کتاب‌ها	میانگین شمارگان	قیمت کل (ریال)	میانگین قیمت هر صفحه (تومان)
۶ ماه ابتدایی ۱۴۰۳	۲۸۴۳ عنوان	۵ میلیون و ۴۲۱ هزار و ۵۱۰ جلد	۱۹۰۶	۹۰۰ میلیارد و ۹۰۰ میلیون	۹۶۰
سال ۱۴۰۲	۵۷۲۱ عنوان	۱۰ میلیون و ۹۹۰ هزار و ۴۸۰ جلد	۱۹۲۴	۲۵۸ میلیارد و ۴۵۸ میلیون	۷۹۰
سال ۱۴۰۱	۱۰۳۵۶ عنوان	۲۱ میلیون و ۵۹۴ هزار و ۵۰۲ جلد	۲۲۹۱	۴۳ میلیارد و ۳۱۱ میلیون	۴۴۰
سال ۱۴۰۰	۵۶۷۰ عنوان	۱۳ میلیون و ۱۹۹ هزار و ۵۲۲ جلد	۲۳۲۷	۱۴ میلیارد و ۳۱۶ میلیون	۳۲۰

هزینه کتاب‌های کمک‌درسی برای خانواده‌ها

۶۰۰,۰۰۰ تومان	۲,۱۰۰,۰۰۰ تومان	۵,۱۰۰,۰۰۰ تومان
دبستان (۲ کتاب)	دوره اول دبیرستان (۶ کتاب)	دوره دوم دبیرستان (۱۰ کتاب)

این مبالغ جدا از قیمت انواع تست‌ها و گزینه‌هایی است که برخی مدارس به دانش آموزان توصیه و تحمیل می‌کنند.

قیمت یک کتاب کمک‌آموزشی برابر ۱۲ کتاب درسی

قیمت بالای کتاب‌های کمک‌درسی در حالی است که یک بسته کامل کتب درسی (شامل ۱۲ کتاب) نصف قیمت یک کتاب کمک‌آموزشی است. جدول زیر نشان می‌دهد که قیمت کتاب‌های درسی که وزارت آموزش و پرورش در اختیار دانش آموزان می‌گذارد، چقدر است:

پایه تحصیلی اول ابتدایی	۷۱,۰۰۰ تومان
پایه تحصیلی ششم	۱۰۲,۰۰۰ تومان
پایه تحصیلی هشتم	۱۴۹,۰۰۰ تومان
پایه تحصیلی نهم	۱۵۷,۰۰۰ تومان
پایه یازدهم رشته ریاضی	۲۱۱,۰۰۰ تومان
پایه دوازدهم ریاضی و فیزیک	۱۶۴,۰۰۰ تومان
پایه یازدهم علوم تجربی	۲۰۲,۰۰۰ تومان
پایه دوازدهم علوم تجربی	۱۵۴,۰۰۰ تومان
پایه یازدهم علوم انسانی	۱۸۵,۰۰۰ تومان
پایه دوازدهم علوم انسانی	۱۶۷,۰۰۰ تومان
پایه یازدهم علوم و معارف اسلامی	۲۴۱,۰۰۰ تومان
پایه دوازدهم علوم و معارف اسلامی	۲۱۸,۰۰۰ تومان

زمان تولید و انتشار کتاب کمک‌درسی

در یافت مجوزهای وزارت فرهنگ و ارشاد، فیا و شابک حدود ۷ روز زمان می‌برد.

نویسندگان در کمتر از یک روز و به‌صورت آنلاین با ناشر قرار داد می‌بندند.

۳۰ روز، زمان دریافت کتاب چاپ شده از سوی ناشر است.

هر یک از مراحل چاپ کتاب بیشتر از ۱۰ روز زمان نمی‌برد.